

B.5 Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ (σελίδες 29-32 σχολικού βιβλίου)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Πού και πότε αναπτύχθηκε ο πρώτος μεγάλος ελληνικός πολιτισμός; Πώς ονομάζεται; Που οφείλει την ονομασία του;
Ο πρώτος μεγάλος ελληνικός πολιτισμός αναπτύχθηκε **στην ηπειρωτική Ελλάδα κατά την ύστερη Εποχή του Χαλκού (1600-1100 π.Χ.)**. Ονομάζεται **Μυκηναϊκός**. Η ονομασία αυτή επινοήθηκε από τους Αρχαιολόγους, επειδή το **σημαντικότερο κέντρο της εποχής εκείνης υπήρξαν οι Μυκήνες**.
2. Ποιος ανακάλυψε τον Μυκηναϊκό πολιτισμό;
Ο Γερμανός έμπορος και ερασιτέχνης Αρχαιολόγος **Ερρίκος Σλήμαν πραγματοποιήσε ανασκαφές στις Μυκήνες**(βρίσκονται στο Νομό Αργολίδας) και **έφερε στο φως την ακρόπολη(=το κάστρο) των Μυκηνών και τους πλούσιους βασιλικούς τάφους που ήταν χτισμένοι σε αυτήν**.
3. Κατά την περίοδο των βασιλικών τάφων (1600-1450 π.Χ.) δημιουργήθηκαν ανάκτορα στην μυκηναϊκή Ελλάδα;
Όχι. Από την περίοδο των βασιλικών τάφων (1600-1450 π.Χ.) **δεν έχουν διατηρηθεί σημαντικά κτίσματα που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ανάκτορα**.
4. Πότε και πού χτίζονται τα πρώτα μυκηναϊκά ανακτορικά συγκροτήματα;
Τα πρώτα βεβαιωμένα ανακτορικά συγκροτήματα στη μυκηναϊκή Ελλάδα φαίνεται πως κτίζονται σχεδόν ταυτόχρονα γύρω στο 1400 π.Χ., όπως προκύπτει κυρίως από τις ανασκαφές που έγιναν στις **Μυκήνες**, την **Τίρυνθα**(βρίσκεται στο Νομό Αργολίδας), την **Πύλο**(βρίσκεται στο Νομό Μεσσηνίας) και τη **Θήβα**(βρίσκεται στο Νομό Βοιωτίας).
5. Τι σηματοδοτεί η ίδρυση των ανακτορικών συγκροτημάτων;
Με αυτά **εισέρχεται ο μυκηναϊκός πολιτισμός στην ανακτορική του φάση που διήρκεσε δύο αιώνες, δηλαδή έως το 1200 π.Χ.**, οπότε τα ανάκτορα καταστρέφονται ή παρακμάζουν.
6. Που ήταν χτισμένα τα μυκηναϊκά ανάκτορα; Ποια η σημασία τους στην ανάπτυξη του Μυκηναϊκού πολιτισμού;
Τα μυκηναϊκά ανάκτορα **ήταν χτισμένα συνήθως στην κορυφή οχυρωμένων ακροπόλεων και αποτελούσαν τα πολυδύναμα(=ενισχυμένα με πολλές εξουσίες) κέντρα των διαφόρων επικρατειών(=κρατών) στις οποίες είχε χωριστεί η μυκηναϊκή Ελλάδα**. (Σημείωση: Γίνεται, λοιπόν, σαφές από τα παραπάνω ότι **δεν υπήρχε ένα μυκηναϊκό κράτος στην ηπειρωτική Ελλάδα αλλά πολλά**. Η πρωτεύουσα κάθε μυκηναϊκού κέντρου(=κράτους) ήταν το ανάκτορο της περιοχής. Ο άρχοντας του ανακτόρου ασκούσε την κεντρική εξουσία στην ευρύτερη περιοχή. Επομένως, τα ανάκτορα ήταν τα κέντρα εξουσίας του μυκηναϊκού κόσμου. Εκεί λαμβάνονταν όλες οι σημαντικές αποφάσεις που καθόριζαν τη ζωή των Μυκηναίων Ελλήνων.).
7. Ποιο ήταν το κέντρο(=το ισχυρότερο μυκηναϊκό κράτος, κάτω από την «ομπρέλα»/εξουσία του οποίου βρίσκονταν τα υπόλοιπα μυκηναϊκά κράτη) στην μυκηναϊκή Ελλάδα;
Το κέντρο(=το ισχυρότερο κράτος) στην μυκηναϊκή Ελλάδα φαίνεται ότι ήταν η Πελοπόννησος και ιδιαίτερα η Αργολίδα(όπου βρίσκονται οι Μυκήνες).

8. Με ποιον τρόπο η Μινωική Κρήτη επηρέασε τον Μυκηναϊκό πολιτισμό;
Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός δέχθηκε ευεργετική ώθηση από τον πολιτισμό της Μινωικής Κρήτης. Οι Μυκηναίοι, έχοντας αναπτύξει στενούς δεσμούς με τους Μινωίτες ήδη από τον 17^ο αιώνα π.Χ., υιοθέτησαν από αυτούς και αφομοίωσαν με γόνιμο τρόπο πολλά στοιχεία του πολιτισμού τους, χωρίς όμως να χάσουν τη δική τους ταυτότητα. Από τους Μινωίτες οι Μυκηναίοι δανείστηκαν ποικίλα τεχνολογικά επιτεύγματα, μορφές τέχνης και την ιδέα της γραφής.
9. Σε ποιον κυρίως τομέα γίνεται αισθητή(=έντονα αντιληπτή) η δημιουργική πνοή και η πρωτοτυπία των Μυκηναίων;
Η δημιουργική πνοή και η πρωτοτυπία των Μυκηναίων γίνεται κυρίως αισθητή στον τομέα της μνημειακής αρχιτεκτονικής, όπως είναι οι κυκλώπειες(=γυψαντιαίων διαστάσεων) οχυρώσεις των μυκηναϊκών ακροπόλεων και οι εντυπωσιακοί μυκηναϊκοί θολωτοί τάφοι.
10. Ποιοι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας αποτελούσαν την στέρεη βάση της μυκηναϊκής οικονομίας;
Την στέρεη βάση της μυκηναϊκής οικονομίας αποτελούσαν η γεωργία και η κτηνοτροφία.
11. Με ποιους άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας ασχολήθηκαν οι Μυκηναίοι; Ποιος ο ρόλος των ανακτόρων στους συγκεκριμένους τομείς;
 Ειδικότερα, σε ποιους κλάδους της βιοτεχνίας διακρίθηκαν(=διέπρεψαν) οι Μυκηναίοι;
Παράλληλα, με ρυθμιστικό παράγοντα τα ανάκτορα, αναπτύχθηκαν διάφοροι βιοτεχνικοί κλάδοι. Η ελεφαντουργία, η λιθοτεχνία και η μεταλλουργία είναι μερικοί από τους κλάδους της βιοτεχνίας στους οποίους διακρίθηκαν οι Μυκηναίοι.
12. Ποια, όμως, ήταν η βασική πηγή εσόδων και πλούτου για τους Μυκηναίους; Που οφείλονται το μεγαλείο και η ακτινοβολία του μυκηναϊκού κόσμου;
Το μεγαλείο και η ακτινοβολία του μυκηναϊκού κόσμου οφείλονται κυρίως στην ανάπτυξη του εμπορίου και της ναυτιλίας. Αυτοί οι δύο κλάδοι ήταν η βασική πηγή εσόδων και πλούτου για τους Μυκηναίους.
13. Πότε το ελληνικό μυκηναϊκό στοιχείο επιβάλλει την κυριαρχία του στη θάλασσα και εξαπλώνεται στη Μεσόγειο;
Ιδιαίτερα από τα μέσα του 15^{ου} αιώνα π.Χ., οπότε οι Μυκηναίοι, όπως υποστηρίζεται, κατέλαβαν την Κνωσό(που ήταν το σημαντικότερο κέντρο/ανάκτορο της Μινωικής Κρήτης), το ελληνικό μυκηναϊκό στοιχείο δεσπόζει(=κυριαρχεί) βαθμιαία στη θάλασσα και εξαπλώνεται στη Μεσόγειο.
14. Αυτή η κυριαρχία και εξάπλωση των Μυκηναίων στον θαλάσσιο χώρο έγινε πάντα με ειρηνικό τρόπο;
Μια τέτοια θαλάσσια εξάπλωση δε θα έγινε πάντα με ειρηνικό τρόπο. Ο Τρωικός πόλεμος απηχεί υπερπόντιες πολεμικές επιχειρήσεις της εποχής. (Δηλαδή, ο Τρωικός πόλεμος αποδεικνύει ότι οι Μυκηναίοι πραγματοποίησαν εκστρατείες ακόμη και σε περιοχές που βρίσκονταν πολύ μακριά από την ηπειρωτική Ελλάδα. Άλλωστε, η κατάληψη της Τροίας εξασφάλιζε στους Μυκηναίους την ελεύθερη διέλευση των στενών του Ελλήσποντου και την άνετη πρόσβαση στη Μαύρη Θάλασσα, απ' όπου προμηθεύονταν σιτηρά και πολύτιμες πρώτες ύλες, όπως ξυλεία και μεταλλεύματα).

15. Ποια στοιχεία ένωναν τα διάφορα ελληνικά φύλα κατά την μυκηναϊκή εποχή;
Τα στοιχεία που ένωναν τα διάφορα ελληνικά φύλα κατά την μυκηναϊκή εποχή ήταν πολλά. Σε γενικές γραμμές ήταν τα ίδια με εκείνα που ένωναν τους Έλληνες κατά την ιστορική περίοδο (δηλαδή, από τον 8^ο αιώνα π.Χ., όταν επινοήθηκε και τέθηκε σε χρήση το ελληνικό αλφάβητο). Ως πρώτα και ισχυρότερα θα πρέπει να θεωρήσουμε την κοινή γλώσσα –μαρτυρημένη με τα αρχαιότερα ελληνικά κείμενα σε Γραμμική γραφή Β– καθώς επίσης και την κοινή θρησκεία και τις μεταθανάτιες δοξασίες(=αντιλήψεις), όπως τις ανιχνεύουμε μέσα από τα έθιμα και τις πρακτικές ταφής. Ένα πρόσθετο συνεκτικό(=ενοποιητικό) στοιχείο αποτελούσε η ομοιομορφία στην κοινωνικοπολιτική οργάνωση και τους θεσμούς.
16. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των παραπάνω δεσμών(=ενοποιητικών/κοινών στοιχείων) και των συνεχών συναλλαγών(=εμπορικών και πολιτιστικών επαφών) ανάμεσα στα διάφορα μυκηναϊκά κέντρα;
 Ως φυσικό αποτέλεσμα των παραπάνω δεσμών και μέσα από τις συνεχείς συναλλαγές ανάμεσα στα διάφορα μυκηναϊκά κέντρα, **δημιουργήθηκε ένας ενιαίος πολιτισμός, ο πολιτισμός της μυκηναϊκής κοινής.**
17. Ποια ήταν η διασπρωμάτωση της μυκηναϊκής κοινωνίας;
Επρόκειτο για μια αυστηρά ιεραρχημένη κοινωνία. Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας βρισκόταν ο άναξ. Αυτός, μαζί με την οικογένειά του, κατοικούσε στο ανάκτορο, που αποτελούσε το κέντρο εξουσίας της κάθε μυκηναϊκής επικράτειας(=κράτους). Ακολουθούσαν στην ιεραρχία οι διάφοροι αυλικοί και το ιερατείο(=οι ιερείς). Οι κάτοικοι της κάθε περιοχής αποτελούσαν τους δήμους. Οι δήμοι ήταν πολυάριθμοι, οργανωμένοι σε χωριά, γύρω από το διοικητικό κέντρο, το ανάκτορο. Εκτός από τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους, οι πινακίδες σε Γραμμική γραφή Β που έχουν ανακαλυφθεί από τους Αρχαιολόγους μάς παραδίδουν μια ανεξάντλητη σειρά από εξειδικευμένους τεχνίτες. Στην κατώτερη κοινωνική βαθμίδα βρίσκονταν οι δούλοι.
18. Που έχουν ανακαλυφθεί οι περισσότερες πινακίδες που είναι γραμμένες σε Γραμμική γραφή Β; Ποια είναι η χρονολόγησή τους(δηλαδή, πότε υπολογίζεται ότι γράφτηκαν);
Στην Κνωσό οι Αρχαιολόγοι ανακάλυψαν ένα πλήθος από πήλινες επιγραφές γραμμένες σε Γραμμική γραφή Β, οι οποίες χρονολογούνται μετά το 1400 π.Χ., περίοδο της υποτιθέμενης κατάληψης της Κρήτης από τους Μυκηναίους. Γραμμένες στην ίδια γραφή επιγραφές βρέθηκαν και στην μεσσηνιακή Πύλο.
19. Ποιοι επιστήμονες κατόρθωσαν να αποκρυπτογραφήσουν την Γραμμική γραφή Β; Πότε; Σε ποια σημαντική διαπίστωση, ιδιαίτερα σημαντική για εμάς τους Έλληνες, οδήγησε την επιστημονική κοινότητα η αποκρυπτογράφηση της Γραμμικής γραφής Β;
Το 1952 οι Βρετανοί Μάικλ Βέντρις και Τζον Τσάντγουικ αποκρυπτογράφησαν την γραφή των πινακίδων, την Γραμμική Β. Τότε διαπιστώθηκε ότι η γλώσσα των πινακίδων ήταν ελληνική.
20. Σε ποιες άλλες περιοχές της Ελλάδος οι ανασκαφές έφεραν στο φως πινακίδες γραμμένες με τη Γραμμική γραφή Β;
 Νεότερες ανασκαφές έφεραν στο φως πινακίδες γραμμένες με τη Γραμμική γραφή Β στη Θήβα, στις Μυκήνες, στην Τίρυνθα και στα Χανιά.

21. Ποια μορφή έχει η Γραμμική Γραφή Β; Ποια η σχέση της με την Γραμμική γραφή Α;
Η Γραμμική γραφή Β είναι συλλαβική, δηλ. κάθε σύμβολο αποδίδει μια συλλαβή (πα, τα, ρο, μα, τι). Το ίδιο συμβαίνει και με τη Γραμμική γραφή Α, η οποία, ωστόσο, δεν έχει ακόμη αποκρυπτογραφηθεί. Πολλοί, μάλιστα, επιστήμονες υποστηρίζουν ότι η Γραμμική γραφή Β είναι εξελιγμένη και τελειοποιημένη μορφή της Γραμμικής γραφής Α.
22. Ποιες απόψεις έχουν διατυπωθεί σχετικά με την προέλευση της Γραμμικής γραφής Β;
Η προέλευση της Γραμμικής γραφής Β αποτέλεσε αντικείμενο πολλών συζητήσεων μεταξύ των επιστημόνων. **Διαμορφώνονται δύο αντίθετες απόψεις: είτε η Γραμμική Β γεννήθηκε στην ηπειρωτική Ελλάδα και μεταφέρθηκε στην Κρήτη, είτε προήλθε από την Γραμμική Α στην Κρήτη και αργότερα πέρασε/μεταφέρθηκε στην Ελλάδα.**
23. Ποιες πληροφορίες αντλούμε από τις γραμμένες σε Γραμμική γραφή Β πινακίδες που έχουν ανακαλυφθεί;
Αντλούμε πληροφορίες σχετικά με **διάφορες εμπορικές-οικονομικές δραστηριότητες των ανακτόρων που αφορούν κυρίως στη διακίνηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.** Επίσης, μας δίνονται εμμέσως πληροφορίες **για τη διοικητική οργάνωση και τη θρησκευτική ζωή του μυκηναϊκού κόσμου.**
24. Η γνώση της γραφής μπορούσε να αποκτηθεί από όλα τα στρώματα του μυκηναϊκού πληθυσμού; Μήπως ήταν αποκλειστικό προνόμιο μιας μονάχα επαγγελματικής τάξης;
Η γνώση της γραφής στα μυκηναϊκά χρόνια ήταν προνόμιο μιας ομάδας εξειδικευμένων γραφέων που εργάζονταν στα γραφεία των ανακτορικών κέντρων.
25. Ποια αρνητική συνέπεια είχε η πλήρης αδυναμία της μεγάλης πλειοψηφίας του μυκηναϊκού πληθυσμού να διαβάσει και να γράψει την Γραμμική γραφή Β;
Ίσως αυτός να ήταν ο λόγος για την εξαφάνιση της συγκεκριμένης γραφής μετά την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων, γύρω στα 1200 π.Χ.
26. Πως εκφράζεται η απόλυτη κυριαρχία των Μυκηναίων στη θάλασσα, μετά την επιβολή της κυριαρχίας τους στην Κρήτη το 1450 π.Χ.; Ποια σημαντικά επιτεύγματα σημειώνουν οι Μυκηναίοι ως αποτέλεσμα της θαλασσοκρατορίας τους(=απόλυτης κυριαρχίας τους στη θάλασσα), μετά την κατάκτηση της Κρήτης το 1450 π.Χ.;
Μετά την κυριαρχία τους στην Κρήτη (1450 π.Χ.), οι Μυκηναίοι γίνονται θαλασσοκράτορες. Σε όλο τον χώρο του Αιγαίου και τα Μικρασιατικά παράλια ιδρύουν αποικίες και εμπορικούς σταθμούς. Παράλληλα, για την αναζήτηση πρώτων υλών(π.χ. για να προμηθευτούν μέταλλα) και αγορών(για να πουλήσουν τα προϊόντα τους) ταξιδεύουν μέχρι την Εγγύς Ανατολή, τη νότια Ιταλία, την Σικελία, την Ισπανία και φαίνεται να έχουν σποραδικές(δηλ. όχι συχνές) επαφές με την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη. Επίσης, αποικίζουν συστηματικά την Κύπρο(που τότε εξελληνίζεται) και έρχονται σε επαφή με το ισχυρό κράτος των Χετταίων(το οποίο περιελάμβανε μεγάλο μέρος της Μικράς Ασίας, όπου σήμερα βρίσκεται η Τουρκία). Τα αρχεία των Χετταίων ονομάζουν τους Μυκηναίους Αχιγιάβα(Αχαιοί) και τονίζουν ότι το βασίλειό τους είναι υπολογίσιμη ναυτική δύναμη.

27. Πότε σημειώνεται η κάμψη και παρακμή των Μυκηναίων; Πως εκφράζεται αυτή η παρακμή;
Περίπου το 1200 π.Χ. παρατηρείται μια αιφνίδια κάμψη της μυκηναϊκής ισχύος. Ανάκτορα, ακροπόλεις και οικισμοί καταστρέφονται. Συγχρόνως εξαφανίζεται η Γραμμική γραφή Β. Τα ελληνικά δεν θα εμφανιστούν ως γραφή παρά τον 8^ο αιώνα π.Χ.
28. Που οφείλεται αυτή η παρακμή και καταστροφή; Ποιοι λόγοι την προκάλεσαν;
Δεν γνωρίζουμε με ακρίβεια τους λόγους που προκάλεσαν αυτή την παρακμή και καταστροφή. Ορισμένοι επιστήμονες την αποδίδουν **στην μετακίνηση νέων ελληνικών φύλων (βλ. κάθοδος των Δωριέων)**. Άλλοι σε εσωτερικές αναταραχές (βλ. εμφύλιες διαμάχες, δυναστικές έριδες). Τέλος, μια μερίδα επιστημόνων αποδίδει την παρακμή και πτώση των Μυκηναίων **στην τρομακτική αναστάτωση που επικρατεί την εποχή αυτή στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, με την πτώση/διάλυση του κράτους των Χετταίων και με τις επιθέσεις των λεγόμενων «λαών της θάλασσας» εναντίον της Αιγύπτου**. Η αναστάτωση αυτή είχε ως συνέπεια την πώση/τον μαρασμό του μυκηναϊκού εμπορίου [καθώς οι Χετταίοι και οι Αιγύπτιοι ήταν κρίσιμοι εμπορικοί εταίροι(=συνεργάτες) των Μυκηναίων] και την σταδιακή παρακμή των μυκηναϊκών ανακτόρων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Μάλλον, η πώση της μυκηναϊκής ισχύος/δύναμης οφείλεται σε έναν συνδυασμό και των τριών παραπάνω παραγόντων.
29. Έσβησε τελείως ο μυκηναϊκός πολιτισμός ή συνέχισε να επηρεάζει τις επόμενες φάσεις της ιστορίας του Ελληνισμού;
Ο μυκηναϊκός πολιτισμός μπορεί να έχασε την ισχύ/δύναμή του, δεν κατέρρευσε όμως τελειωτικά. Πολλά στοιχεία του θα επιβιώσουν και θα μεταλαμπαδευθούν/διαδοθούν στην επόμενη φάση της ιστορίας του Ελληνισμού [π.χ., τα έργα του «Επικού Κύκλου», όπως η «Ιλιάδα» και η «Οδύσσεια», είναι εμπνευσμένα από γεγονότα που συνέβησαν κατά την μυκηναϊκή περίοδο].